

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

25 Eylül 2020

EYLÜL 2020 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ YARI AÇ-YARI TOK GEÇİYOR ÖMRÜMÜZ...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.448 TL, YOKSULLUK SINIRI 7.973 TL
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.003 TL
- ✓ ASGARİ ÜCRET İSE HALEN ve YİNE 2.324,70 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 2,68 ve SON ON İKİ AYLIK YÜZDE 18,56 ORANINDA ARTTI.
- ✓ YOKSULUN TEMEL GIDA MADDESİ EKMEK YÜZDE 20 ORANINDA ZAM GÖRDÜ...

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) çalışanların geçim şartlarını otuz üç yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırması sonuçlarıyla ortaya koymaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasına göre 2020 Eylül ayında;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.447,72 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 7.973,02 TL,
- Bekar bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.002,55 TL oldu.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

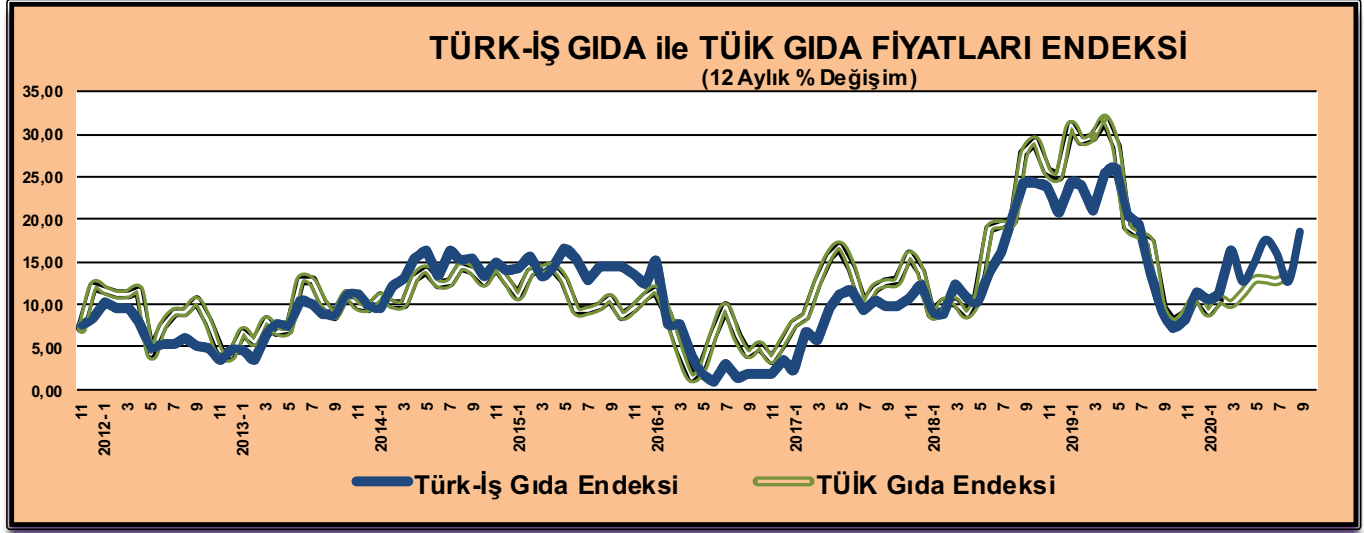
	Eylül 2019	Aralık 2019	Ağustos 2020	Eylül 2020
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	570,69	596,19	653,51	678,58
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	473,30	495,64	546,88	560,72
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	611,90	643,28	707,71	725,69
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	408,62	427,59	475,65	482,73
Açlık Sınırı	2.064,52	2.162,70	2.383,76	2.447,72
Yoksulluk Sınırı	6.724,81	7.044,62	7.764,69	7.973,02

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması (mutfak masrafı) tutarı önceki yılın sonuna göre 285 TL, temel ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama ise 928 TL artış göstermiştir. Son bir yıl itibariyle bakıldığında, ortaya çıkan ek harcama gereği gıda için 385 TL, toplam hanehalkı harcaması için 1.248 TL'dir (net asgari ücretin yarısından fazla).

Toplumun önemli bir kesimini ücretli-yevmiyeli çalışanlar ve bunların emeklileri oluşturmaktadır. Devletin resmi verilerinden de görüleceği üzere, yoksul kesimlerin gıda ve konut (kira, elektrik, yakıt, su) harcamaları aile bütçesinde ağırlıklı yer kaplamaktadır. Türkiye’de en yoksul ile en zengin arasında (nüfusun yüzde 10’luk ayırımında) 13 kat gelir farkı bulunmaktadır. Toplumun ortalama geliri temel alınarak yapılan çeşitli hesaplamalara göre nüfusun neredeyse üçte biri yoksuldur. Ancak bu yıl küresel düzeyde yaşanan korona virüsün etkisiyle meydana gelen iş ve gelir kaybı nedeniyle aradaki gelir farkının ve yoksulluğun artması söz konusu olacaktır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan gıda endeksi ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksindeki son on iki aylık değişim aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Gıda fiyatlarındaki değişimin yönü ve hızı birbirine paralel bir gelişim göstermekte ve fakat yaz aylarında gerileyen fiyatlarda tekrar yükselme eğilimi dikkati çekmektedir.

TÜRK-İŞ’in verileri temel alındığında “mutfak enflasyonu”ndaki değişim 2020 Eylül ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara’da yaşayan dört kişilik bir ailenin “gıda için” yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 2,68 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk dokuz ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 13,18 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 18,56 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 13,45 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Eylül 2017	Eylül 2018	Eylül 2019	Eylül 2020
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,19	4,45	0,28	2,68
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	6,31	17,73	6,35	13,18
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,84	24,34	9,05	18,56
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	6,96	13,38	20,79	13,45

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında 2020 Eylül ayı itibariyle gözlenen değişim şu şekildedir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; nispi fiyat istikrarı sürmekte ve fakat paketli satışlarda gramaj azaltması peynirin arkasından yoğurtta da görülmeye

başlanmış, süt ürünlerinde yarım-tam yağlı ayırımı marketlerin aynı raflarında fiyat farklılığıyla satışa sunulmaktadır.

- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; et ve tavuk fiyatı ile sakatat ürünleri (ciğer, yürek, böbrek) aynı kalırken, balık fiyatları yüksek tutardan yeni mevsime giriş yaptı. Yumurta ise zamlandı. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatlarında ise önemli bir değişiklik olmadı. Ancak dövizdeki yükselmeye ve mevsime bağlı olarak ithal ürünlerinde fiyat artışı beklentisi oluştu.
- Yaş sebze-meyvede geçen aya göre önemli bir fiyat değişikliği tespit edilmedi ve bu grubun aile bütçesine yansıyan ek yükü olmadı. Geçtiğimiz ay gerileyerek 6,59 TL olarak hesaplanan sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay -neredeyse aynı kalarak- 6,57 TL oldu. Geçtiğimiz ay 5,88 TL olan sebze ortalama kilogram fiyatı bu ay 5,94 TL olarak hesaplanırken, önceki ay 7,54 TL olan meyve ortalama fiyatı bu ay 7,59 TL oldu.

Hesaplama bu ay 18 sebze ve 11 meyve olmak üzere, toplamda 29 ürün dikkate alındı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; bu ay ekmekte yüzde 20 oranında zam gıda harcaması tutarında yüzde 1 oranında artışa neden oldu ve bu artışın aylık aile bütçesine getirdiği ek yük 47 TL olarak hesaplandı. Bu harcama grubunda yer alan diğer gıda ürünlerinde önemli bir fiyat farklılığı görülmedi.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı fiyatı değişmedi, ancak bazı ürünlerde daha önce 250 gram olan paketler 225 gram oldu. Margarin fiyatı da aynı kalırken zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı arttı. Açık satılan siyah ve yeşil zeytin fiyatı genelde değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinde bu ay yine kendi içinde fiyat ayarlaması yapıldı ve fakat ortalama fiyatında önemli değişiklik olmadı. Baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı -şimdilik- aynı kaldı ama ıhlamur kilogram fiyatı yüzde 31,6 oranında zam gördü. Çay fiyatı ortalamada değişmedi. Bal fiyatı artarken reçel, pekmez, şeker ve tuz fiyatı ile salça fiyatı aynı kaldı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refaktan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

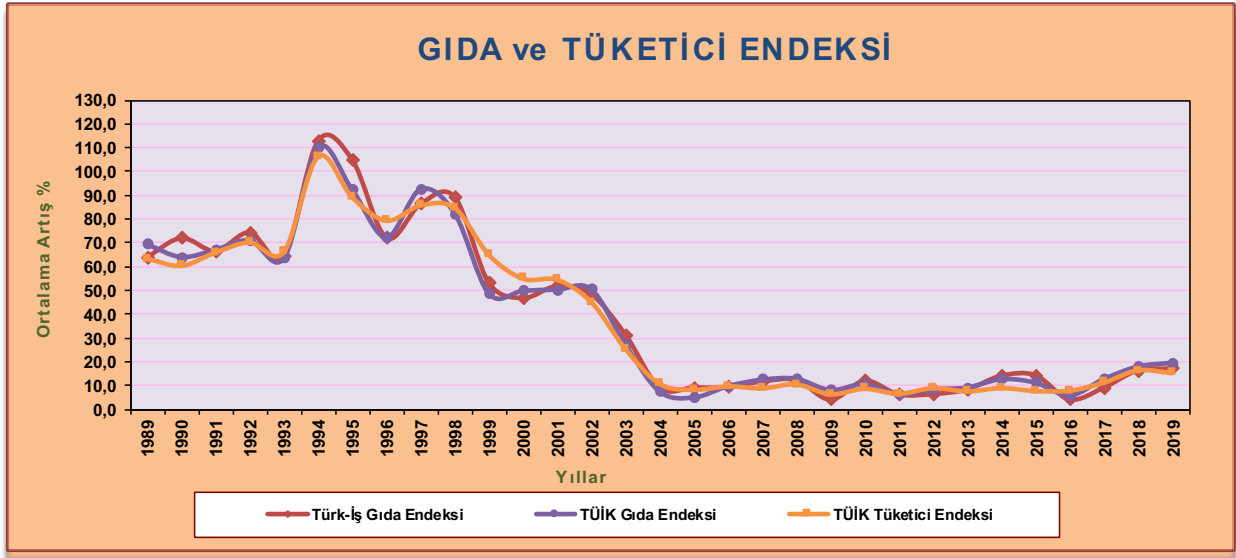
TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

---

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.